

ปัจจัยทำนายการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดา ที่มีบุตรน้ำหนักน้อย

Predicting Factors of Maternal Role Attainment of Low Birth Weight Infant Mothers

พัชรีย์ กลัดจอมพงษ์* ประนอม รอดคำดี**

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบพรรณนาหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (descriptive predictive correlational research) ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การรับรู้สื่อสัญญาณทารก การสนับสนุนทางสังคม กับอำนาจในการทำนายการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาหลังคลอดที่มีบุตรน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัมเป็นคนแรกในโรงพยาบาลศูนย์เขตภาคกลางของประเทศไทย คัดเลือกแบบกำหนดเกณฑ์กลุ่มตัวอย่างได้กลุ่มตัวอย่าง 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย แบบสอบถามความวิตกกังวล แบบสอบถามความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง แบบสอบถามการรับรู้สื่อสัญญาณทารก แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม มีความเที่ยงของเครื่องมือ .80 - .89 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.27, S.D. = .33$)
2. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .684, .579, p < .05$) การรับรู้สื่อสัญญาณทารกและความวิตกกังวลไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย ($r = -.195, .037, p > .05$)
3. กลุ่มตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม การรับรู้สื่อสัญญาณทารกและความวิตกกังวล โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 62.8 ($R^2 = .628, P < .05$) สามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$Z_{\text{การแสดงบทบาทการเป็นมารดา}} = .558 (\text{ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง}) + .397 (\text{การสนับสนุนทางสังคม}) - .184 (\text{การรับรู้สื่อสัญญาณทารก}) - .163 (\text{ความวิตกกังวล})$$

คำสำคัญ: บทบาทมารดา ความวิตกกังวล คุณค่าในตนเอง การรับรู้สื่อสัญญาณทารก การสนับสนุนทางสังคม

Abstract

The purposes of this descriptive predictive correlational research were to examine maternal role attainment, to examine the relationship between anxiety, self esteem, perception of infant cues and social support and maternal role attainment and to determine the predictors of maternal role attainment in low birth weight infant mothers. The

* วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* พย.ม. พยาบาลหัตถุบำบัดผู้พิการและทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 17 จังหวัดสุพรรณบุรี

** PhD.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

subjects of this study were 100 low birth weight infant mothers who were selected through inclusion criteria method. Data were collected by using demographic questionnaire, Anxiety, Self esteem, Perception of infant cues, Social support, and maternal role attainment questionnaire. The instruments were content validated and tested for reliability, the Cronbach's alpha coefficient were between .80 and .89. The statistics used in this study were percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation and multiple regression analysis.

The major results were as follows:

1. The mean score of maternal role attainment in low birth weight infant mothers was high ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = .33)
2. Self esteem and social support related to maternal role attainment in low birth weight infant mothers were positively significant ($r = .684, .579, p < .05$ at respectively) However, Perception of infant cues and anxiety not associated with maternal role attainment in low birth weight infant mothers ($r = -.195, .037, p > .05$ at respectively)

3. Self esteem, social support, perception of infant cues and anxiety were found to contribute significantly to the prediction of maternal role attainment in low birth weight infant mothers. Together, these predictors accounted for 62.8 percent of the variance ($R^2 = .628, P < .05$). The equation derived from regression analysis showed as follows:

$$Z_{\text{maternal role attainment}} = .538 (\text{Self esteem}) + .397 (\text{Social support}) - .184 (\text{Perception of infant cues}) - .163 (\text{anxiety})$$

Keywords: maternal role attainment, anxiety, self esteem, perception of infant cues, social support,

Patcharee Kladjomphong and Branorn Rodcumdee. Predicting factors of maternal role attainment of low birth weight infant mothers. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*, January - June 2012; 13(1): 58- 65.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการแพทย์และการพยาบาลทารกแรกเกิดในปัจจุบัน ทำให้อัตราการรอดชีวิตของทารกที่มีภาวะเสี่ยงสูงเพิ่มมากขึ้น แต่ทารกอาจมีความพิการ, มีความเจ็บป่วยเรื้อรัง และมีความผิดปกติของพัฒนาการทางด้านต่างๆ ตามมา จากอุบัติการณ์ทารกแรกเกิดน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัม ส่วนใหญ่เป็นทารกที่คลอดก่อนกำหนด¹ และสถิติทารกที่น้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัม ในประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2548-2550 คิดเป็นร้อยละ 8.4, 8.7, 8.8 ตามลำดับ² ทารกน้ำหนักน้อยจะมีปัญหาการรับรู้และการแสดงออกทางพฤติกรรมน้อยซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบประสาทที่ยังพัฒนาไม่เต็มที่³ มีการแสดงออกของพฤติกรรมที่ไม่ชัดเจนว่าหิวหรือต้องการอะไร บ่อยครั้งที่มารดาจะสันนิษฐานว่าบุตรหิวทุกครั้งที่ตื่นขึ้น การสื่อสารที่ผิดพลาดนี้ทำให้มารดาเกิดความเหนื่อยล้าและเกิดความวิตกกังวล⁴ ซึ่งมีผลต่อบุตรจะก่อให้เกิดความผูกพันแบบหลีกเลี่ยงในบุตร (Anxious-avoidant attachment) และความผูกพันแบบต่อต้านในบุตร (Anxious-resistant attachment)⁵ และมีผลต่อพัฒนาการด้านอารมณ์ของบุตรในระยะต่อมาโดยความผูกพันแบบหลีกเลี่ยงจะพัฒนาเป็นความหวาดกลัว ส่วนความผูกพันแบบต่อต้านจะพัฒนา

เป็นความเฉยชา ไร้อารมณ์ของบุตรได้ การรับรู้พฤติกรรมทารกที่ไม่ถูกต้องยังก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีระหว่างมารดาและบุตรได้ ทำให้มารดาขาดการกระตุ้นทางประสาทสัมผัสที่เหมาะสม เช่น การโอบ กอด การเล่นกับบุตร เป็นต้น มีผลต่อการเชื่อมโยงของเซลล์ประสาทที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านต่างๆ ของทารก⁶

การแสดงบทบาทการเป็นมารดาเป็นกระบวนการซึ่งประกอบระหว่างสติปัญญา ความรู้คิด และความรู้สึก (Cognitive-affective process)¹⁰ การศึกษาของ Mercer¹¹ อธิบายว่าความสำเร็จในการแสดงบทบาทการเป็นมารดาเป็นกระบวนการที่มารดาสามารถกระทำบทบาท และผสมผสานพฤติกรรมการเป็นมารดาเข้ากับบทบาทอื่นที่มารดาสร้างขึ้น ได้อย่างมีความสุข เกิดความมั่นใจและพอใจในการแสดงบทบาท สามารถแสดงเอกลักษณ์ของการเป็นมารดาได้ (Maternal identity) มีองค์ประกอบที่แสดงถึงการแสดงบทบาทการเป็นมารดา ได้แก่ 1) การมีสัมพันธภาพกับบุตร 2) การมีความมั่นใจและความสามารถในการแสดงพฤติกรรมการเป็นมารดา 3) มีความพึงพอใจในบทบาทการเป็นมารดา^{12,13,14}

การประสบความสำเร็จในการแสดงบทบาทการเป็นมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ จากการศึกษาของ Mercer¹¹ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการแสดง

บทบาทการเป็นมารดา ได้แก่ ปัจจัยด้านมารดา ปัจจัยด้านบุตร และปัจจัยสิ่งแวดล้อม ดังนี้ คือ ปัจจัยด้านมารดา คือ ความวิตกกังวล และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ปัจจัยด้านบุตร คือ การรับรู้สื่อสัญญาณทารก ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม คือ การสนับสนุนทางสังคม^{15,16,17,18,19,20,21}

ความวิตกกังวล เป็นประสบการณ์ความไม่สุขสบายส่วนบุคคลทำให้เกิดความหวาดหวั่น เป็นความทุกข์ซึ่งมักจะเกิดร่วมกับการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา²² การศึกษาของ Avant²³ พบว่ามารดาที่มีความวิตกกังวลสูงจะมีสัมพันธภาพกับทารกน้อยกว่ามารดาที่มีความวิตกกังวลต่ำ

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกที่เกิดจากบุคคลได้ประเมินตนเองในการรับรู้ว่าตนเองมีคุณค่า มีความเชื่อมั่นในการแสดงพฤติกรรม²⁴ ความมั่นใจของการแสดงพฤติกรรมนำไปสู่ความสำเร็จ²⁵ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจึงเป็นปัจจัยภายในบุคคลที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นมารดา¹²

การรับรู้สื่อสัญญาณทารก คือ การที่มารดาสัมผัสได้ถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงความต้องการของทารกและสามารถแปลความหมายของสื่อสัญญาณทารก เช่น ทารกสนใจมารดา หันเข้าหาตัวแม่ สนใจเต้านม แสดงว่าทารกหิวหรือเมื่อทารกร้องไห้ งอแง ดิ้นไปมา ขยับแขนขาอาจเป็นเพราะทารกไม่สบายตัว²⁶ มารดารับรู้พฤติกรรมของบุตร และแปลพฤติกรรมความต้องการของบุตร ทำให้มารดาารู้สึกว่าตนเป็นบุคคลสำคัญเป็นการเสริมแรงให้มารดาพึงพอใจ มีความมั่นใจในการแสดงบทบาทการเป็นมารดาได้ดี¹⁹

การสนับสนุนทางสังคม คือ เป็นแหล่งสนับสนุนที่ทำให้มารดาได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆจากญาติ สามี บุคลากรทางสุขภาพ เช่น ข้อมูลข่าวสาร ด้านอารมณ์ การประเมินและด้านทรัพยากร²⁷ และเป็นแรงเสริมทำให้มารดามีความเชื่อมั่นในการแสดงบทบาทการเป็นมารดาและในการเลี้ยงดูบุตร²⁸

จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า ในประเทศไทยมีงานวิจัยที่ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อยยังมีอยู่จำนวนน้อย ทำให้ขาดองค์ความรู้ในการนำมาพัฒนา ผู้วิจัยจึงศึกษาถึงปัจจัยทำนายการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย ณ โรงพยาบาลศูนย์ ในเขตภาคกลาง เพื่อนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาใช้พัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลส่งเสริมการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทำนาย ได้แก่ ความวิตกกังวล ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การรับรู้สื่อสัญญาณ

ทารก และการสนับสนุนทางสังคม กับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย

2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการทำนายของปัจจัยทำนาย ได้แก่ ความวิตกกังวล ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การรับรู้สื่อสัญญาณทารก และการสนับสนุนทางสังคม ต่อการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความวิตกกังวล มีความสัมพันธ์ทางลบกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย
2. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย
3. การรับรู้สื่อสัญญาณทารก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย
4. การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย
5. ความวิตกกังวล ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การรับรู้สื่อสัญญาณทารกและการสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบพรรณนาหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร มารดาหลังคลอดที่มีบุตรน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัมเป็นคนแรก ภายหลังคลอด ในระยะ 4-8 สัปดาห์ ที่มารับบริการ ณ แผนกผู้ป่วยนอกในคลินิกตรวจหลังคลอดหรือพบบุตรมารับวัคซีนที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลศูนย์ในเขตภาคกลางของประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่าง เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดเกณฑ์กลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria method) จากมารดาหลังคลอดที่มีบุตรน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัมในระยะ 4-8 สัปดาห์ ที่มารับบริการที่คลินิกสุขภาพเด็กดีทุกรายระหว่างวันที่ 23 มิถุนายน ถึง 20 สิงหาคม 2553

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ด้านมารดา อายุ การศึกษาสูงสุด ลำดับที่ของบุตร ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร และด้านทารก เป็นแบบบันทึกข้อมูล อายุครรภ์แรกคลอด เพศ อายุน้ำหนักแรกเกิด น้ำหนักตัวปัจจุบัน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากการทบทวน

วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 5 ส่วน คือ

2.1 แบบสอบถามการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักร้อยโดยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของวัจมาย สุชวนวัฒนา¹⁹ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การมีสัมพันธภาพกับบุตร ความมั่นใจและความสามารถในการเป็นมารดา และความพึงพอใจในบทบาทการเป็นมารดา มีค่าความเที่ยง .95

2.2 แบบสอบถามความวิตกกังวล โดยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของ จันทรา ว่องวัฒนกุล²⁹ มีค่าความเที่ยง .82

2.3 แบบสอบถามความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง โดยดัดแปลงมาจากแบบสอบถาม ของวัจมาย สุชวนวัฒนา¹⁹ มีค่าความเที่ยง .79

2.4 แบบสอบถามการรับรู้สื่อสัญญาณทารก โดยดัดแปลงมาจากแบบสอบถาม ของปาริชาติ คำขาว³⁰ มีค่าความเที่ยง .82

2.5 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมโดยดัดแปลง

มาจากแบบสอบถาม ของ มายูร เรืองสุข³¹ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านการประเมินเปรียบเทียบ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านทรัพยากร มีค่าความเที่ยง .92

วิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักร้อย โดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 (S.D. = .332) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักร้อย

การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักร้อย	X	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีสัมพันธภาพกับบุตร	3.30	.339	ดี
2. ด้านความมั่นใจและความสามารถในการแสดงพฤติกรรมการเป็นมารดา	3.13	.373	ดี
3. ด้านความพึงพอใจในบทบาทการเป็นมารดา	3.52	.436	ดีมาก
รวม	3.27	.332	ดี

2. ความวิตกกังวล ไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักร้อย ($r = .037, p > .05$) ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางเข้าใกล้ระดับสูง กับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักร้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .684, p < .05$) การรับรู้สื่อสัญญาณทารก ไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักร้อย ($r = -.195, p > .05$) การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง กับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักร้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .579, p < .05$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ความวิตกกังวล ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม กับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักร้อย

	ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	การสนับสนุนทางสังคม	การรับรู้สื่อสัญญาณทารก	ความวิตกกังวลการเป็นมารดา	การแสดงบทบาท
ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	1				
การสนับสนุนทางสังคม	.418*	1			
การรับรู้สื่อสัญญาณทารก	.036	-.094	1		
ความวิตกกังวล	.082	.374*	-.040	1	
การแสดงบทบาทการเป็นมารดา	.684*	.579*	-.195	.037	1

*P < .05

3. ผลการวิเคราะห์หัตถด้อยพหุคูณแบบ Stepwise Regression พบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม การรับรู้สื่อสัญญาณทางกรก และความวิตกกังวล สามารถร่วมทำนายการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตร

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์หัตถด้อยพหุคูณแบบ Stepwise Regression

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.b	Beta	t	Sig.
ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	2.135	.276	.538	7.749	.000
การสนับสนุนทางสังคม	.687	.129	.397	5.310	.000
การรับรู้สื่อสัญญาณทางกรก	-2.483	.849	-.184	-2.923	.004
ความวิตกกังวล	-.401	.167	-.163	-2.402	.018
(Constant)	43.695	16.431		2.659	
R = .792 R2 = .628					
F = 40.062 S.Eest = 6.624 (P < .05)					

จากตารางที่ 3 สามารถสร้างสมการพยากรณ์การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{\text{การแสดงบทบาทการเป็นมารดา}} = .538 (\text{ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง}) + .397 (\text{การสนับสนุนทางสังคม}) - .184 (\text{การรับรู้สื่อสัญญาณทางกรก}) - .163 (\text{ความวิตกกังวล})$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1.1 ความวิตกกังวล จากการศึกษา ความวิตกกังวล ไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย ($r = .037, p > .05$) ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ความวิตกกังวล มีความสัมพันธ์ทางลบกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนใดๆ หลังคลอดและได้รับความรู้และทักษะในการดูแลบุตรน้ำหนักน้อยจากพยาบาลหลังคลอดอย่างใกล้ชิด ทำให้ตนเองรู้สึกถึงความสามารถและมั่นใจในการแสดงบทบาทการเป็นมารดา และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 17 ปีขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะทางด้านร่างกายและอารมณ์ค่อนข้างสมบูรณ์ และมีการรับรู้ประสบการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล

1.2 ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง จากการศึกษา พบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางเข้าใกล้ระดับสูง กับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .684,$

น้ำหนักน้อยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้ร้อยละ 62.8 ($R^2 = .628, P < .05$) โดยมีค่า (Beta = .538, .397, -.184 และ -.163, $p < .05$ ตามลำดับ) ดังแสดงในตารางที่ 3

$p < .05$) ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย กลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่อตนเอง อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัย 17 ปีขึ้นไป ถือว่าเป็นวัยผู้ใหญ่ซึ่งเป็นวัยที่มีวุฒิภาวะสมบูรณ์ มีวิธีแก้ปัญหาได้ดีขึ้นและมีวิธีพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองได้

1.3 การรับรู้สื่อสัญญาณทางกรก จากการศึกษาพบว่า การรับรู้สื่อสัญญาณทางกรก ไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย ($r = -.195, p > .05$) ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 การรับรู้สื่อสัญญาณทางกรก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย ตรงกับการศึกษาของZahr³³ พบว่ามารดาที่คลอดทารกน้ำหนักน้อย ภาวะแทรกซ้อนของทารกภายหลังคลอดมีความสัมพันธ์กับความมั่นใจในการแสดงบทบาทการเป็นมารดา

1.4 การสนับสนุนทางสังคม จากการศึกษา พบว่าการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง กับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .579, p < .05$) ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดมารดามากที่สุด³⁴ จะช่วยให้มารดาสามารถเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้การแสดงบทบาทการเป็นมารดาประสบความสำเร็จได้³⁵

2. ผลการศึกษาตัวแปรพยากรณ์ พบว่า สามารถร่วมกัน

ทำนาย การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การสนับสนุนทางสังคม การรับรู้สื่อสัญญาณทารกและความวิตกกังวล สามารถร่วมกันพยากรณ์การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย ได้ร้อยละ 62.8 ($R^2 = .628$) ผลการศึกษาอภิปรายได้ดังนี้

2.1 ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง จากการศึกษาพบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีความสามารถในการพยากรณ์การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย กำหนดที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้มากที่สุด ($Beta = .538, p < .05$) แสดงว่าหากมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อยมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากขึ้นเท่าใด ก็จะทำให้การแสดงบทบาทการเป็นมารดามากขึ้นเท่านั้น จึงทำให้สามารถแสดงบทบาทการเป็นมารดาได้²⁶ และจากการศึกษาของ Mercer and Ferketich²¹ พบว่า มารดามีการรับรู้ว่าตนเองมีคุณค่าจะเป็นแรงกระตุ้นให้แสดงบทบาทการเป็นมารดา

2.2 การสนับสนุนทางสังคม จากการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคม มีความสามารถในการพยากรณ์การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย กำหนดที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้เป็นอันดับ 2 ($Beta = .397, p < .05$) แสดงว่าเมื่อมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย เนื่องจากการสนับสนุนทางสังคมเปรียบเสมือนแหล่งประโยชน์ภายนอกตัวบุคคล และส่งเสริมให้มารดาเกิดความมั่นใจในการแสดงบทบาทการเป็นมารดาได้อย่างเหมาะสม²⁷

2.3 การรับรู้สื่อสัญญาณทารก จากการศึกษา พบว่าการรับรู้สื่อสัญญาณทารก มีความสามารถในการพยากรณ์การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย กำหนดที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้เป็นอันดับ 3 ($Beta = -.184, p < .05$) จากผลการศึกษาในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการรับรู้สื่อสัญญาณทารกขึ้นอยู่กับสภาพของทารกภายหลังคลอด หากมารดาที่คลอดทารกแรกเกิดน้ำหนักที่ทารกมีอายุครรภ์และน้ำหนักตัวใกล้เคียงกับทารกปกติหรือมีภาวะแทรกซ้อนภายหลังคลอดน้อย ทำให้เกิดการรับรู้สื่อสัญญาณทารก ก็จะทำให้การแสดงบทบาทการเป็น

มารดาดีขึ้นเท่านั้น ซึ่งตรงกับการศึกษาของ Zahr²³ พบว่า ภาวะแทรกซ้อนของทารกภายหลังคลอดมีความสัมพันธ์กับความมั่นใจในการแสดงบทบาทการเป็นมารดา

2.4 ความวิตกกังวล จากการศึกษา พบว่า ความวิตกกังวล มีความสามารถพยากรณ์การแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อยที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้ เป็นอันดับ 4 ($Beta = -.163, p < .05$) แสดงว่าหากมารดาที่มีความวิตกกังวลมากขึ้นเท่าใด ก็จะทำให้การแสดงบทบาทการเป็นมารดาน้อยลงเท่านั้น 23 ความวิตกกังวลทำให้มารดาขาดความมั่นใจในความสามารถเลี้ยงดูบุตรได้¹⁰

2.5 ความสามารถร่วมกันทำนาย การที่ตัวแปรอิสระที่เลือกมาศึกษามีอำนาจในการทำนายการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย ได้ร้อยละ 62.8 แสดงว่ายังมีตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษาครั้งนี้ เช่น เจตคติต่อการเลี้ยงดูบุตร ประสิทธิภาพการคลอด อึดทนในทัศนและสถานภาพสมรส ที่ไม่นำมาศึกษาอาจมีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย²⁸

ข้อเสนอบน:

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาถึงการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย ในกลุ่มตัวอย่างมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย (VLBW) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีภาวะแทรกซ้อน ต้องรักษาในหน่วย NICU และควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทการเป็นมารดาของมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย เช่น ภาวะสุขภาพของบุตร ความเครียดในบทบาท การทำหน้าที่ในครอบครัว เป็นต้น

2. ควรมีการจัดโปรแกรมให้ความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารก และทักษะการดูแลทารกกับมารดาที่มีบุตรน้ำหนักน้อย เช่น ศึกษาเปรียบเทียบการให้ความรู้เรื่องสื่อสัญญาณทารกและทักษะการดูแลทารกกับมารดา หรือมารดาร่วมกับญาติ ตลอดจนรูปแบบการให้ความรู้ที่ทำให้มารดามีการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

1. วราภรณ์ แสงทวีสินและคณะ. ปัญหาทารกแรกเกิด. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรสจำกัด; 2550.
2. กระทรวงสาธารณสุข. แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554). นนทบุรี: 2550.
3. Chapieski, L., and Evankovich, K. D. Behavioral effects of prematurity. *Seminars in Perinatology*. 1997; 21: 221-239.
4. Blackburn, S. T. Environment impact of the NICU on development outcomes. *Journal of Pediatric Nursing*. 1998; 13(5): 279-289.
5. Merenstein, G. B., and Gardner, S. L. The neonate and the environment: Impact on development. In G. B. Merenstein and S. L. Gardner (Eds.), *Handbook of Neonatal intensive care*. 2002; 219-282.
6. Smith, P. B., and Pedeson, D. R. Maternal sensitivity and patterns of infant- mother attachment. *Child development*. 1988; 59: 1097-1101.
7. Kochanska, G. Emotional development in children with different attachment histories: The First three years. *Child Development*. 2001; 72(2): 474-479.
8. Blackburn, S. T., and Vanderberg, D. L. Assessment and management of Neonatal neurobehavioral development In Kenner, A. Brueggemeyer, & L. P. Gunerson. (Eds.). *Comprehensive neonatal nursing*. Philadelphia. WB. Saunders. 1993; 1094-1130.
9. Trause, M. A. and Kramer, L. I. The Effects of Premature Birth on Parents and Their Relationship. *Developmental Medicine and child Neurology*. 1986; 25: 459-465.
10. Walker, L. C., Crain, H., and Thomson, E. Maternal role attainment and identity in the post partum period: Stability and change. *Nursing Research*. 1986; 35(2): 68-71.
11. Mercer, R. T. The process of maternal role attainment over the first year: *Nursing Research*. 1985; 34: 198-204.
12. Mercer, R. T. Predictors of Maternal Role Attainment at one year Postbirth. *Western Journal of Nursing Reserch*. 1986; 9-32 .
13. Sherwen, L. N., et al. *Nursing care of the childbearing family*. Connecticut: Appleton and Lange; 1991.
14. Reeder, S. J. *Maternity Nursing* (4th ed) . Philadelphia : J. B. Lippincott; 1992.
15. ศรีโสภณ แห่งทองคำ. ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาในมารดาที่มีบุตรคลอดก่อนกำหนด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลแม่ และเด็ก. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. 2533.
16. สุพรรณิ สุ่มเล็ก. รูปแบบเชิงสาเหตุของความสามารถในการดำรงบทบาทมารดาเป็นครั้งแรก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. 2538.
17. นิธิกุล จุฑาประเสริฐ. ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยบางประการกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาในมารดาที่คลอดทารกแรกเกิดน้ำหนักน้อย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลแม่และเด็ก. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล. 2539.
18. พรทิพย์ วงศ์วิเศษสิริกุล. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสแรงสนับสนุนทางสังคม ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นมารดากับอาการวิตกกังวลและซึมเศร้าภายหลังคลอด ในมารดาที่มีบุตรคนแรก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. 2540.
19. วัชรชัย สุขวนวัฒน์. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การรับรู้พฤติกรรมทารก สัมพันธภาพ ระหว่างคู่สมรส และการแสดงบทบาทการเป็นมารดาในมารดาวัยรุ่นหลังคลอด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลแม่และเด็ก. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล. 2541.
20. Bullock, C. B., and Pridham, K. F. Sources of maternal confidence and uncertainty and Perceptions of problem-solving competence. *Journal of Advanced Nursing*. 1988; 13: 321-329.
21. Mercer, R. T., and Ferketich, S. L. Maternal-infant attachment of experienced and inexperienced Mothers during infancy. *Nursing Research*. 1990; 43: 344-357.

22. Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L., and Lushene, R. E. STAI manual. California: Consulting Psychologists Press; 1970.
23. Avant, K.C. Anxiety as a potential factor affecting maternal attachment. *Journal of Obstetric, Gynecological and Neonatal Nursing*. 1981; 10: 416-419.
24. Rosenberg, M. *Conceiving the self*. New York: Basic book Inc; 1965.
25. Roy, S.C. *Introduction to Nursing: An Adaptation Model*. (2nd ed.). NJ: Prentice-Hall; 1984.
26. Mercer, R. T: Predictors of Maternal Role Attainment at one year Postbirth. *Western Journal of Nursing Research*; 1986: 9-32.
27. House, J. S. *Work stress and social support*. Reading, MA: Addison-Wesley; 1981.
28. Brown, M. A. Social support during pregnancy: A unidimensional or Multidimensional Construct. *Nursing Research*. 1986; 35(1): 4-9.
29. จันทรา ว่องวัฒนกุล. อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ความวิตกกังวลและการสนับสนุนทางสังคมต่อการแสดงบทบาทการเป็นมารดาในมารดาที่ทารกแรกเกิดตัวเหลืองและได้รับการส่องไฟ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการพยาบาลแม่และเด็ก. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล*. 2552.
30. ปรีชาดิ คำขาว. ผลของการให้ข้อมูลสื่อสัญญาณทารกต่อการรับรู้และการตอบสนองของมารดาที่มีบุตรคนแรก. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 2546.
31. มายูร เรืองสุข. ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของการเปลี่ยนผ่านทางสุขภาพของ มารดาที่คลอดก่อนกำหนด. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการพยาบาลศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 2547.
32. Meisenhelder, J. B. Self esteem in women: the influence of employment and perception of Husband's appraisal. *Image: Journal of Scholarship*. 1986; 18(1): 8-13.
33. Zahr, L. K. Assessing Maternal Competence and Sensitivity to premature Infant's Cues. *Issue in Comprehensive Pediatric Nursing*. 1993; 335-342.
34. Rubin, R. *Maternal identity and the materna experience*. New York: Springer Publishing; 1984.
35. ปิยะนันท์ ลิ้มเรืองรอง. ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม กับการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาในระยะหลังคลอดของมารดาที่ติดเชื้อเอชไอวี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการพยาบาลแม่และเด็ก. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล*. 2540.
36. Kozier, B., and Erb, G. *Concept and Issue in Nursing Practice*. California: Addison- Wesley Publishing company; 1988.
37. Mercer, R. T. A theoretical framework for studying factors that impact on the maternal role. *Nursing Research*. 1981; 24(4): 264-271.
38. Koniak-Griffin, D. The relationship between social support, self-esteem, and maternal- Fetal Attachment in adolescents. *Research in Nursing and Health*. 1988; 11(4).